

РОЗДІЛ 2 КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.7

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ООН ЯК ДЖЕРЕЛО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS OF UN AS THE SOURCE OF THE CONSTITUTIONAL LAW OF UKRAINE

Алмаші І.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства
Закарпатського інституту імені Августина Волошина
ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

Статтю присвячено Загальній декларації прав людини ООН як джерелу конституційного права України. Здійснено аналіз Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України. Охарактеризовано Універсальний періодичний огляд у контексті реалізації положень Загальної декларації прав людини ООН. Проаналізовано Універсальний періодичний огляд щодо України.

Ключові слова: Загальна декларація прав людини ООН, джерела конституційного права України, Універсальний періодичний огляд, Універсальний періодичний огляд щодо України, права людини.

Статья посвящена Всеобщей декларации прав человека ООН как источнику конституционного права Украины. Осуществлен анализ Всеобщей декларации прав человека ООН как источника конституционного права Украины. Охарактеризован Универсальный периодический обзор в контексте реализации положений Всеобщей декларации прав человека ООН. Проанализировано Универсальный периодический обзор относительно Украины.

Ключевые слова: Всеобщая декларация прав человека ООН, источники конституционного права Украины, Универсальный периодический обзор, Универсальный периодический обзор относительно Украины, права человека.

The article is devoted to the Universal Declaration of Human Rights of UN as the source of the Constitutional Law of Ukraine. Analysis of the Universal Declaration of Human Rights of UN as the source of the Constitutional Law of Ukraine is made. The Universal Periodic Review in the context of realisation of the Universal Declaration of Human Rights of UN is characterised. The Universal Periodic Review on Ukraine is analysed.

Key words: Universal Declaration of Human Rights of UN, sources of the Constitutional Law of Ukraine, Universal Periodic Review, Universal Periodic Review on Ukraine, human rights.

У контексті сучасних глобалізаційних і євроінтеграційних процесів, розвитку України як правової й демократичної держави, еволюції громадянського суспільства та розвитку конституційного права України важливого значення набуває дослідження проблематики Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України.

Дослідження проблематики Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України має важливе практичне значення для подальшого вдосконалення інституту прав людини в Україні й реформування конституційного законодавства України. Унаслідок цього дослідження проблематики Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України є важливим для розвитку науки конституційного права. Саме тому ставимо за мету охарактеризувати Загальну декларацію прав людини ООН як джерело конституційного права України. Завданнями статті є такі: здійснити аналіз Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України, охарактеризувати Універсальний періодичний огляд у контексті реалізації положень Загальної декларації

прав людини ООН; проаналізувати Універсальний періодичний огляд щодо України.

Проблематика Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України є актуальною, а окремі її аспекти були предметом дослідження багатьох сучасних науковців, зокрема Ю.М. Бисаги, А.Ю. Олійника, В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького.

Основою функціонування демократичної держави є реалізація прав людини. Декларативне закріплення прав людини не гарантує належну реалізацію цих прав, їх захист і забезпечення. Міжнародне співтовариство на універсальному рівні в межах ООН та її структурних підрозділів важливу увагу приділяє реалізації положень Загальної декларації прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. [1]. Щороку 10 грудня святкується на глобальному рівні як Міжнародний день прав людини.

Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. стало новим важливим кроком для розвитку прав людини в незалежній Україні [2]. Зміст головних міжнародних документів про права людини визначив зміст другого розділу Конституції України, забезпе-

чивши тим самим його демократичне наповнення [3, с. 218]. Чинна Конституція України імплементувала всі основні положення міжнародно-правових актів із прав людини, насамперед Загальної декларації прав людини [4, с. 21].

Відомий вітчизняний учений О.Ф. Фрицький наголошує, що міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, також є джерелами конституційного права, оскільки вони, згідно із ч. 1 ст. 9 Конституції України, – частина національного законодавства України [5, с. 50]. Таку ж думку поділяє більшість вітчизняних учених-конституціоналістів, зокрема Ю.М. Бисага та Ю.Ю. Бисага [6, с. 25]. Враховуючи вищенаведене, можна стверджувати, що Загальна декларація прав людини ООН є невід'ємною частиною національного законодавства України й важливим джерелом конституційного права України.

У міжнародно-правовій доктрині домінує тенденція визнання примату міжнародного права над національним, проте конституційна практика деяких держав із різних причин не сприймає цю ідею та поряд із декларацією юридичної формули «міжнародне право – частина права країни», як і раніше, виходить із примату конституції щодо міжнародно-правових зобов'язань, у тому числі у сфері міжнародних гуманітарних стандартів [5, с. 184]. До таких країн, які визнають примат конституції над міжнародними договорами відповідної країни, належить також Україна. Згідно із ч. 1 ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. А відповідно до ч. 2 ст. 9 Конституції України укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Сучасне розуміння прав людини склалося після Другої світової війни. Кульмінацією цього процесу стало проголошення Загальної декларації прав людини (далі – Декларація) Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. Стаття 1 Загальної декларації прав людини проголошує, що всі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах. Декларація починалася з преамбули, де були окреслені загальні засади, що визначають причини її проголошення. Статті 1 та 2 закладають фундамент, наголошуючи на принципах гідності, свободи, рівності та братерства. Основний текст Декларації формує чотири блоки. Перший блок (ст. ст. 3–11) проголошує права індивіда, зокрема право на життя й заборону рабства. Другий блок (ст. ст. 12–17) проголошує права індивіда в громадянському й політичному суспільстві. Третій блок (ст. ст. 18–21) проголошує духовні, публічні й політичні свободи, зокрема свободу віросповідання та свободу асоціацій. Четвертий блок (ст. ст. 22–27) визначає соціальні, економічні й культурні права. Останні три статті Декларації присвячені обов'язкам індивіда перед суспільством і накладають заборону зловживання правами на шкоду тій меті, яку заклала в них Організація Об'єднаних Націй.

За декларацію проголосували 40 держав, а 8 країн утрималися (Білоруська РСР, Чехословаччина, Польща, Українська РСР, Радянський Союз, Югославія, Південна Африка та Саудівська Аравія).

Загальна декларація прав людини разом із Міжнародним пактом про громадянські та політичні права [7] та Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права [8], прийнятими Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р., утворюють Міжнародний білль про права людини [9, с. 26].

Загальна декларація прав людини вперше сформулювала ті права, які повинна мати кожна людина. Вона носила рекомендаційний характер, складалася з 30 статей, зміст яких був уточнений і розвинутий через інститути міжнародних угод, регіональних і національних конституцій і законів. «Загальна декларація прав людини» перекладена 375 мовами й діалектами мов.

Україна ратифікувала ці пакти в 1973 р. Те ж саме зробили понад сто інших країн світу, чим зобов'язалися привести своє національне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів. Міжнародно-правові акти отримали верховенство над внутрішнім законодавством, що надало можливість громадянину, чий політичний чи громадянський права порушені, звернутися за захистом безпосередньо до Комітету з прав людини при ООН, якщо він вичерпав можливості захисту, надані національним законодавством. Якщо ж певне право людини не отримало конституційного закріплення з боку держави, воно визнається таким на основі міжнародних актів.

З тих пір щороку 10 грудня святкується у світі День прав людини. Зазвичай святкування кожної десятої річниці супроводжується кампанією з популяризації знань про людські права й Декларацію. Зокрема, 60-та річниця, що відзначалася в 2008 р., проходила під таким гаслом: «Гідність та справедливість для усіх нас».

У контексті реалізації положень Загальної декларації прав людини ООН важливе значення має Універсальний періодичний огляд. Універсальний періодичний огляд (The Universal Periodic Review (UPR); далі – УПО) – це найбільший світовий моніторинговий механізм за дотриманням прав людини, у межах якого кожна країна-член Організації Об'єднаних Націй мусить звітувати, як вона дотримується прав і свобод людини, та отримувати критичну оцінку свого звіту. Це нова система моніторингу прав людини Ради ООН із прав людини. Вона спрямована на покращення ситуації з правами людини в кожній зі 193 країн, що входять до ООН. У межах цієї ініціативи держави-члени ООН безпосередньо перевіряють одна одну на предмет дотримання прав людини. Цей механізм створений відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 60/251 від 15 березня 2006 р., якою також було засновано Раду з прав людини. У цій Резолюції зазначається: «Огляд повинен бути механізмом співробітництва, заснованим на інтерактивному діалозі з повною участю зацікавленої держави. Такий механізм повинен доповнювати, а не дублювати роботу договірних органів».

У межах УПО Рада ООН із прав людини розглядає кожну з 193 країн-членів ООН раз на чотири роки. Щорічно відбувається три сесії УПО, на яких розглядаються 48 країн. Разом із тим УПО – це безперервний процес; країни повинні здійснювати моніторинг того, як у них дотримуються права людини протягом усіх чотирьох років.

У межах УПО здійснюється ревізія дотримання країнами взятих на себе зобов'язань та ухвалених договорів у межах міжнародного права. Зокрема, відбувається огляд зобов'язань країн щодо таких міжнародних договорів із прав людини:

- Статут Організації Об'єднаних Націй;
- Загальна декларація прав людини;
- Договори ООН із прав людини, ратифіковані країною, яка перебуває на розгляді УПО;
- Добровільні зобов'язання, взяті на себе країною;
- Міжнародне гуманітарне право.

УПО є важливим політичним процесом для країн, оскільки вони розглядаються такими ж країнами. Тому УПО може використовуватися як платформа для сприяння підвищенню поінформованості громадськості в питаннях прав людини.

Резолюцією 5/1 передбачено участь усіх релевантних і зацікавлених сторін у процесі УПО. Відповідно, вона регламентує на певних етапах участь регіональних міжурядових організацій, національних інститутів прав людини, а також представників громадянського суспільства, включаючи НУО, правозахисників, академічні заклади й дослідницькі інститути.

Для проведення огляду країни Робоча група з УПО використовує три документи:

1) звіт країни, який має містити інформацію, підготовлену урядом певної країни про ситуацію з правами людини в ній, розроблену через широкий загальнонаціональний процес консультацій. Кожна країна повинна надати таку інформацію: ключові національні пріоритети, ініціативи й зобов'язання, які вона планує на себе взяти з метою подолання викликів і перешкод задля покращення ситуації з правами людини; свої очікування щодо розбудови спроможності та заяви про свої потреби в технічній допомозі; будь-яка інша релевантна інформація. Під час повторних оглядів має бути подано звіт про виконання попередніх рекомендацій;

2) Зведений звіт ООН, який готує Управління Верховного комісара з прав людини. У ньому стисло викладається інформація з різних документів ООН, зокрема звітів ООН, договірних органів, спеціальних процедур ООН та інших;

3) Зведений звіт зацікавлених сторін – це стислий звіт, який містить інформацію від неурядових організацій або організацій громадянського суспільства. Цей звіт готує Управління Верховного комісара з прав людини. Він містить короткий виклад інформації, що знаходиться у звітах, наданих організаціями, пов'язаних із виконанням міжнародних зобов'язань із прав людини й національного законодавства; перевірку виконання попередніх реко-

мендацій, наданих Договірними органами ООН і спеціальними процедурами; інтеграцію основних практичних рекомендацій із чіткими посиланнями на рекомендації Договірних органів ООН і спеціальних процедур. Матеріали необхідно подавати до Секретаріату УПО у Швейцарії.

Перевірки УПО проводяться робочою групою Ради ООН із прав людини, що має назву Робоча група з УПО (до якої входять усі 47 членів Ради ООН із прав людини). Робоча група з УПО отримує підтримку від групи під назвою «Трійка». До неї входять представники трьох країн Робочої групи з УПО (по одному представнику від кожної країни). Членів «Трійки» вибирають за жеребом серед членів Ради ООН із прав людини. Кожну країну, яка перевіряється, розглядають різні трійки. Представниками членів трійки можуть бути дипломати або експерти, призначені країною.

До моменту проведення огляду країни, які є членами Робочої групи з УПО, можуть надсилати до «Трійки» письмові запитання стосовно країни, яка перевіряється. «Трійка» передає ці питання до Управління Верховного комісара з прав людини, звідки вони направляються до країни, якої вони стосуються. «Трійка» також готує доповідь Робочої групи УПО спільно із зацікавленою країною та Управлінням Верховного комісара з прав людини.

Огляд складається з трьох основних частин:

– Засідання Робочої групи з УПО з метою обговорення ситуації щодо прав людини в країні, що проходить розгляд;

– Робоча група УПО випускає свій звіт, що має назву «Підсумковий звіт»;

– Підсумковий звіт затверджує Рада ООН із прав людини.

Під час засідання Робочої групи УПО відбувається представлення й інтерактивний діалог. Під час представлення уряд країни, що проходить огляд, представляє свій національний звіт про ситуацію щодо прав людини в країні, зокрема прийняття нових законів, політики, а також висвітлення проблем, які вимагають вирішення. Крім того, уряд надає відповіді на задалегідь поставлені запитання. Інтерактивний діалог відбувається між країною, що проходить розгляд, і членами Робочої групи з УПО після подання уряду. На цьому етапі країни-спостерігачі (тобто країни-члени ООН, які не є членами Ради ООН із прав людини) також мають можливість виступити. Країни, що входять до Робочої групи УПО, та країни-спостерігачі ставлять запитання й дають рекомендації країні, що проходила огляд. Представники країн, що входять до Робочої групи УПО, можуть виступати до трьох хвилин кожен, а країн-спостерігачів – до двох хвилин.

Україна була однією з перших країн, які пройшли процедуру УПО в 2008 р. Наприкінці жовтня 2012 р. Україна вдруге розглядалася іншими країнами-членами Організації Об'єднаних Націй щодо дотримання прав людини в державі в межах УПО.

УПО може бути використаним із метою висвітлення недоліків у захисті прав людини в Україні.

У межах розгляду уряд України змушений звітувати за свою попередню діяльність. Також УПО може бути використаним для підвищення рівня інформованості про міжнародні стандарти прав людини в Україні. Під час попередньої сесії УПО в 2008 р. Україна прийняла 32 та відхилила 3 рекомендації, висловлені під час інтерактивного діалогу.

Результатом УПО стане список рекомендацій, підготовлений іншими країнами щодо того, як поліпшити ситуацію з правами людини в Україні. Ці рекомендації можна використати для початку змін в українському законодавстві чи політиці. Україна надала відповідну Національну доповідь від 13 вересня 2012 р. [10].

Робоча група з Універсального Періодичного Огляду (УПО), утворена відповідно до резолюції Ради з прав людини 5/1 від 18 червня 2007 р., провела свою чотирнадцяту сесію з 22 жовтня по 5 листопада 2012 р. Огляд України було проведено на п'ятій зустрічі 24 жовтня 2012 р. Делегацію України очолював Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, Міністерства юстиції України Н.С. Кульчицький. Протягом листопада 2012 р. робоча група УПО ухвалила Підсумковий звіт по Україні. Його затвердила Рада ООН із прав людини в березні 2013 р. 3 травня 2012 р. Рада з прав людини обрала наступну групу доповідачів (трійка): Камерун, Саудівська Аравія, Еквадор. Відповідно до п. 15 Додатка до Резолюції 5/1 були видані такі документи для розгляду України: 1) національна доповідь або письмова презентація, надана відповідно до п. 15(a) (A/HRC/WG.6/14/UKR/1); 2) добірка, підготована УВКПЛ відповідно до п. 15(b) (A/HRC/WG.6/14/UKR/2); 3) резюме, підготовлене УВКПЛ відповідно до п. 15(c) (A/HRC/WG.6/14/UKR/3) та (A/HRC/WG.6/14/UKR/3.corr1) [11].

Розглянемо основні проблеми щодо виконання міжнародних зобов'язань Україною згідно з УПО 2012 р.

1. Помітними тенденціями в 2010–2011 рр. стали використання кримінального судочинства для політичних переслідувань представників політичної опозиції та громадянських рухів і звуження політичної свободи, руйнування незалежності судової системи та політичні втручання в судові процеси, жорстокість кримінально-правової політики, значне збільшення порушень свободи мирних зібрань, збільшення випадків обмеження свободи слова й утисків журналістів.

Нова адміністрація поступово перейшла до політичних переслідувань своїх опонентів і критиків. Першими ластівками переслідувань громадських активістів було ув'язнення на 15 діб двох протестувальників проти вирубки дерев у харківському лісопарку в червні 2010 р., яких Міжнародна Амністія визнала в'язнями сумління (єдиний такий випадок за 20 років незалежності був у 2004 р.). А 11 серпня 2010 р. за підозрілих обставин зник журналіст Василь Клімент'єв, що займався антикорупційними розслідуваннями представників органів влади та був редактором місцевої газети «Новий стиль». До цього часу пошуки не дали результатів, кримінальне роз-

слідування не було проведено швидко й ефективно. Правозахисник Андрій Федосов декілька разів піддавався фізичним нападам після оприлюднення результатів моніторингу дотримання прав людини в психіатричних закладах АР Крим, після чого він мусив переховуватися та врешті отримав політичний притулок в іншій країні. У кримінальному розслідуванні цих випадків йому було відмовлено. У жовтні 2010 р. за поданням прокуратури було прийняте рішення суду про примусову госпіталізацію до психіатричної клініки профспілкового активіста Андрія Бондаренка через подання занадто великої кількості скарг на працівників суду та прокуратури. Він мусив переховуватися, і лише через декілька місяців це рішення було скасовано судом у касаційному порядку.

Загалом у 2010–2011 рр. були піддані різним формам політичного переслідування близько 60 представників громадськості та 11 громадських організацій із 17 регіонів країни. Щодо 30 людей були порушені кримінальні справи, у 3 випадках були порушені адміністративні справи, у двох випадках – цивільні справи про відшкодування шкоди. Стосовно однієї людини було винесено рішення про застосування примусових заходів медичного характеру. 27 людей зазнали обмеження свободи (арешт, утримання під вартою або ув'язнення) на різні терміни, 16 чоловік зазнали фізичного насильства, троє емігрували й отримали статус біженця.

2. Важливою проблемою є також виконання Україною рішень міжнародних органів. В Україні прийнято спеціальний закон щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини, а саме Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. [12]. Проте будь-якого спеціального регулювання щодо виконання рішень інших міжнародних органів в Україні не існує. Вищий спеціалізований суд із розгляду цивільних і кримінальних справ зайняв позицію, за якою висновки Комітету ООН із прав людини не розглядаються як рішення міжнародної судової установи, що робить неможливим виконання заходів індивідуального характеру. Так, 19 липня 2011 р. Комітет ООН із прав людини ухвалив два висновки за індивідуальними повідомленнями в справі «Щітка проти України» [13] та «Бутовенко проти України» [14]. В обох справах Комітет визнав порушення ст. 7 та різних аспектів ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. В обох висновках було зазначено, що держава-учасниця зобов'язана надати «ефективний засіб правового захисту, включаючи проведення безстороннього, ефективного й ретельного розслідування заяв про катування й жорстоке поводження, а також порушення кримінальної справи щодо відповідальних за них; розгляд питання про повторний судовий розгляд із додержанням усіх закріплених у Пакті гарантій або про його звільнення; надання жертві повного відшкодування, у тому числі виплату відповідної компенсації».

Віктор Щітка звернувся до Верховного Суду України 25 вересня 2011 р. із заявою про перегляд

судових рішень, винесених у його кримінальній справі. Проте 3 листопада 2011 р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ відмовився допустити справу до розгляду у Верховному Суді України. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшов такого висновку: «Комітет із прав людини не є судовим органом, його рішення за формою та змістом не є судовими рішеннями та з юридичної точки зору не мають обов'язкової сили». Аналогічне рішення було прийнято Вищим спеціалізованим судом за зверненням Олександра Бутовенка [15, с. 29–30].

Проблеми з визнанням обов'язкової сили судових рішень не постають щодо рішень Європейського суду з прав людини. Однак процедура перегляду рішень національних судів за наслідками встановлення порушення права на справедливий суд викликають достатньо серйозні труднощі, особливо в людей, що перебувають під вартою. Процесуальні закони обмежують право звернутися із заявою про перегляд судових рішень строком лише в один місяць із моменту, коли особі стало відомо про те, що рішення Європейського суду стало остаточним.

У справі за заявою Івана Нечипорука про перегляд судових рішень унаслідок Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Нечипорук та Йонкало проти України» [16] Вищий спеціалізований суд України постановив, що заяву про перегляд судових рішень вправі подати лише сама особа, на користь якої прийнято рішення Європейського суду з прав людини, тому заява, подана його адвокатом, не може розглядатися. Це фактично позбавляє особу права на юридичне представництво й робить фактично неможливим виконання всіх вимог, які висуває Вищий спеціалізований суд України як умову прийнятності заяви. З практики відомо, що Вищий спеціалізований суд України все більше розширює перелік вимог до такої заяви, значно виходячи за межі, передбачені законом.

3. Незважаючи на численні рекомендації міжнародних інституцій, Україна не ратифікувала Статут Міжнародного кримінального суду, підписаний нею 20 січня 2000 р. Відповідно до висновку Конституційного Суду України від 11 липня 2001 р. положення абзацу десятого преамбули та ст. 1 Статуту не відповідають Конституції України, оскільки «Міжнародний кримінальний суд <...> доповнює національні органи кримінальної юстиції», що не передбачено Конституцією України. Більш ніж за 11 років Україна навіть не підготувала зміни до Конституції України з метою ратифікувати Статут.

4. Україна не має законодавчих та інституційних механізмів для імплементації рекомендацій міжнародних інституцій, окрім часткової регламентації виконання рішень Європейського суду з прав людини. Заключні рекомендації органів ООН не перекладаються українською та не доносяться до відома відповідних органів влади та громадськості. Не існує жодної програми дій чи концепції дій органів влади у сфері прав людини [15, с. 28–29].

Розглянемо основні рекомендації щодо покращення стану виконання міжнародних зобов'язань Україною згідно з УПО 2012 р.:

1) ратифікувати Статут Міжнародного кримінального суду та внести всі необхідні зміни в національне законодавство;

2) підписати та ратифікувати Міжнародну конвенцію ООН щодо захисту всіх осіб від насильницького зникнення;

3) Впровадити в адміністративну практику Декларацію ООН щодо правозахисників і зупинити переслідування правозахисників і громадських активістів; розширити співпрацю органів влади з громадськими правозахисними організаціями через проведення постійних консультацій, створення дорадчих консультаційних органів, обговорення проектів нормативно-правових актів у сфері прав людини;

4) розробити відповідний національний механізм для впровадження рекомендацій органів ООН та інших міжнародних організацій, що передбачав би переклад українською мовою всіх рекомендацій, розсилання їх відповідним органам влади та створення спеціальних планів дій на їхнє виконання, що мали би затверджуватися різними центральними органами влади [15, с. 29];

5) поширити норми законодавства, що передбачає перегляд судових рішень за наслідками рішень міжнародних судових інституцій, на рішення чи висновки будь-яких міжнародних органів, за якими Україна визнала компетенцію розглядати індивідуальні скарги чи повідомлення;

6) збільшити строк для подачі заяви про перегляд судових рішень, скасувавши взагалі такий строк для перегляду вироків у кримінальних справах;

7) спростити процедуру ініціювання перегляду рішень, що набрали законної сили внаслідок винесення рішень міжнародними судовими установами, виключити з умов прийнятності бюрократичні вимоги, невинуваті з погляду ефективного перегляду справ [15, с. 31].

У межах УПО щодо України 2012 р. було наголошено й на багатьох інших проблемних питаннях. Нині окремі з таких проблемних питань уже позитивно вирішені, щодо окремих є прогрес у їх вирішенні, а щодо інших – ні. Проте, на жаль, у зв'язку з останніми буремними подіями 2013–2015 рр. виникло й чимало інших нових проблем щодо реалізації прав людини в Україні, зокрема такі: належне розслідування злочинів, вчинених проти мирних демонстрантів під час Революції гідності (Євромайдану) як у місті Києві, так і в окремих регіонах; терористичні акти; диверсії; проблеми з влаштуванням внутрішніх переселенців (внутрішньо переміщених осіб) із Донбасу, АР Крим та міста Севастополя; труднощі щодо забезпечення, реалізації та захисту прав людини та громадянина під час проведення Антитерористичної операції. На жаль, наступний УПО щодо України буде містити також згадку про сучасний конфлікт на Донбасі. Сподіваємося, що на той час він вже буде вирішений мирним шляхом, Україна зможе виконати належним чином свої зобов'язання щодо забезпе-

чення, реалізації та захисту прав власних громадян на всій території України в її міжнародно-визнаних кордонах.

Отже, Загальна декларація прав людини ООН є основоположним актом міжнародного права у сфері прав людини, а також невід'ємною частиною національного законодавства України й важливим джерелом конституційного права України. Чимало її положень та ідей знайшли відображення й закріплення в окремих положеннях другого розділу Конституції України.

Належне забезпечення, захист і реалізація прав і свобод людини, відповідно до положень Загальної декларації прав людини ООН, є важливими чинниками для подальшого мирного розвитку людства й забезпечення співіснування різних ідеологій, ре-

лігій, світоглядних концепцій на місцевому, національному, регіональному й універсальному рівнях, розбудови громадянського суспільства, утвердження верховенства права в окремих державах, розбудови їх як демократичних і правових держав.

Існують перспективи подальших наукових досліджень у цьому напрямі, зокрема щодо порівняльно-правового аналізу реалізації Загальної декларації прав людини ООН в Україні й інших країнах Європи; впливу Загальної декларації прав людини ООН на забезпечення прав людини в умовах демократичної та правової держави; становлення прав людини в Україні.

Отже, у статті охарактеризовано проблематику Загальної декларації прав людини ООН як джерела конституційного права України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Конституційне право України : [підручник] / [В.Ф. Погорілко, О.Ф. Фрицький, О.В. Городецький та ін.] ; за ред. В.Ф. Погорілка. – К. : Наукова думка, 2003. – 733 с.
4. Права людини / Ю.М. Бисага, М.М. Палінчак, Д.М. Белов, М.М. Данканич. – Ужгород : Ліра, 2003. – 164 с.
5. Фрицький О.Ф. Конституційне право України : [підручник] / О.Ф. Фрицький. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.
6. Конституційне право України : [навчальний посібник] / [Ю.М. Бисага, Ю.Ю. Бисага, Д.М. Белов та ін.] ; за ред. Ю.М. Бисаги. – Ужгород : Ліра, 2007. – 372 с.
7. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
9. Олійник А.Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні : [монографія] / А.Ю. Олійник. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр навчальної літератури, 2008. – 472 с.
10. Национальный доклад от 13 сентября 2012 г., подготовленный Украиной в рамках второго цикла Универсального периодического обзора в соответствии с резолюциями Совета ООН по правам человека № 5/1 от 18 июня 2007 г. и № 16/21 от 25 марта 2011 г. и решением 17/119 Совета ООН по правам человека от 17 июня 2011 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1347532524>.
11. Рекомендації країн-членів ООН Україні (2012 р.) в рамках Універсального періодичного огляду від 5 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1365164453>
12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
13. Shchetka vs. Ukraine (Communication № 1535/2006), Admissibility, UN Doc CCPR/C/102/D/1535/2006, IHRL 1828 (UNHRC 2011), 19th July 2011, Human Rights Committee [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccprcentre.org/doc/OP1/Summaries/101/1535%202006%20Ukraine.pdf>.
14. Aleksandr Butovenko vs. Ukraine (Communication № 1412/2005), UN Doc CCPR/C/102/D/1412/2005/, IHRL 175 (UNHRC 2011), 19th July 2011, Human Rights Committee [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ccprcentre.org/doc/OP1/Summaries/101/1412-2005-Aleksandr%20Butovenko%20vs%20Ukraine.pdf>.
15. Загальні механізми захисту прав людини. Україна : Доповідь Коаліції Громадських організацій представлена до Універсального періодичного огляду ООН 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://csdp.org.ua/upload/file/UPR%20Ukraine%202012%20Stakeholders%20Reports_Ukr.pdf.
16. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Нечипорук та Йонкало проти України» (Заява № 42310/04) від 21 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_683.